

İSLAM ÜLKELERİNDE SINIRAŞAN ULAŞTIRMA KORİDORLARININ DURUMU

Sınır aşan ulaştırma koridorları, ülkelerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarının yanı sıra bölgesel taşımacılık, bölgesel kalkınma ve entegrasyon için kritik öneme sahiptir.

OECD Uluslararası Taşımacılık Forumu'na (ITF) göre, küresel nakliye taşımacılığının 2050 yılına kadar üç katına çıkacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu'na göre, yolcu taşımacılığının yaklaşık% 42 oranında artacağı ve yük taşımacılığının 2050 yılına kadar Avrupa'da% 60 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu projeksiyonlar göz önünde bulundurulduğunda, ülkeler arası erişilebilirlik ve bağlantı açısından sınır aşan ulaştırma koridorlarının rolü daha net anlaşılmaktadır.

Konunun kritik önemine binaen İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) Ulaştırma ve İletişim Çalışma Grubu 10. Toplantısının teması "İT Üyesi Ülkelerde Sınır Aşan Ulaştırma Koridorlarının Geliştirilmesi: Kavramlar ve Vaka İncelemeleri" olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede, temaya uygun olarak İSEDAK Koordinasyon Ofisi tarafından bir araştırma raporu hazırlanmıştır.

Söz konusu araştırma raporu; sınır aşan ulaştırma koridorlarının kavramsal çerçevesini, ekonomik ve sosyal etkilerini ortaya koyarken, dünyada ve İslam Ülkelerinde sınır aşan ulaştırma koridorları konusunda önemli bulgular tespit etmiştir. Araştırma raporu, sınır aşan ulaştırma koridorları konusunda İslam ülkelerindeki genel resmi verdiği gibi bu konuda Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA), Uluslararası Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru (INSTC) ve Trans-Afrika Koridoru'nu (Trans-African Highway) derinlemesine analiz etmiştir. Bunun yanı sıra, 3 no'lu CAREC Koridoru, Kuzey Koridoru (NTTC) ve Mashreq Kuzey-Güney Koridoru (MNSC) detaylı olarak incelenen koridorlardır. Raporda ayrıca, İslam Ülkelerinin ulaştırma koridorlarının etkin işleyişinin önündeki temel engeller ve bunlara dönük çözüm önerileri ortaya konulmaktadır. Araştırma raporuna (<http://ebook.comcec.org>) linkinden ulaşılabilir.

Sınır Aşan Ulaştırma Koridorlarına Yönelik Genel Bulgular

Rapor, iyi işleyen sınır aşan ulaştırma koridorlarının ilgili bölgede nakliye maliyetlerini düşürdüğünü, uluslararası pazar erişimini kolaylaştırdığını, geliri artırdığını ve yoksulluğu azaltıldığını ortaya koymaktadır.

Raporda, gümrük kapılarındaki bekleme ve işlem sürelerinin, uluslararası ticaret yolları boyunca toplam transit sürelerinin % 50'sini oluşturduğunun altı çizilmektedir. Bu nedenle, sınır kapılarında yapılan işlemlerin etkinliği, verimsiz ve pahalı bir ulaştırma koridorunu etkili ve üretken bir koridora dönüştürebilir.

Yukarıda bahsi geçen ve vaka çalışmasına konu edilen altı koridorun performansı, Çok Kriterli Analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Buna göre, koridorlar arasında en iyi performansa TRACECA sahipken, onun ardından CAREC gelmektedir. Bu başarıda, koridorlardan sorumlu sekreteriyaların gelişmiş ve iyi yapılandırılmış olmalarının büyük payı olduğu vurgulanmaktadır.

İslam Dünyasındaki Sınır Aşan Ulaştırma Koridorlarına Yönelik Bulgular

Rapor, İslam Ülkelerindeki sınır aşan ulaştırma koridorlarının etkinliğine ilişkin en önemli faktörlerin siyasi ve kurumsal faktörler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, siyasi gerilimler ve krizlerin, koridor üzerindeki mal hareketliliğini ciddi anlamda etkilediği, bu tür durumların, ulaştırma verimliliğini düşürürken ulaştırma maliyetlerini artırdığı ve rekabet gücünü azalttığı ifade edilmektedir.

Raporun önemli bir tespitine göre, İslam Ülkelerindeki koridorlar yoluyla gerçekleşen iç ticaretin payı toplam ticaretin %10'unun altındayken, bu rakam pek çok iyi işleyen ulaştırma koridorunun bulunduğu Avrupa Birliği'nde %50-60 civarındadır.

Ayrıca, rapor, sınır aşan ulaştırma konusunda güvenlik ve yasal sorumluluk ile ilgili konularda İslam Ülkelerinin beklenen performansı göstermediğini ortaya koymaktadır. Özellikle, koridor üzerindeki hasar, hırsızlık ve başka zararlarla ilgili hususlarda henüz istenilen seviye yakalanmamıştır. Bu durum ticari riskler ve sigorta primleri yükselttiğinden ticaret maliyetlerinin yüksek olmasına neden olmaktadır.

Teknik ve yönetsel faktörler açısından İslam Ülkelerindeki ulaştırma koridorlarının ortak bir özelliği, demiryolları altyapısının yetersiz oluşu ve yeterince kullanılmamasıdır. Modlararası ve Çok-modlu taşımacılığın düşük seviyede olması önemli bir problem olarak vurgulanmaktadır.

Önemli Politika Tavsiyeleri

İslam Ülkelerinde sınır aşan ulaştırma koridorlarının iyi işlemesine dönük aşağıdaki başlıklar altında politika önerileri sunulmaktadır.

1. Siyasi ve kurumsal faktörler
  - Ulaştırma rotalarının, bir sekreteryaya sahip ulaştırma koridorlarına dönüştürülmesi
  - Üyelerin kullanımına yönelik olarak ya da karşılaştırma yapmaya esas teşkil edecek bir belge oluşturmak adına bir Koridor Antlaşması şablonu hazırlanması
2. Ekonomik faktörler
  - Üye devletler arasındaki iş süreçlerinin sadeleştirilmesinin teşvik edilmesi
3. Ticaretin Kolaylaştırılması
  - Ticaretin önündeki fiziksel olmayan engellerin kaldırılmasına yönelik mevcut ticaret anlaşmalarının gözden geçirilmesi
  - Koridorlar yoluyla gerçekleşen iç ticaretin teşvik edilmesi
  - Risk yönetimi tekniklerinin iyileştirilmesi, yeşil hat uygulamasının geliştirilmesi, ön beyanname hazırlanmasının teşvik edilmesi, vb. yollarla gümrük kontrollerinin verimliliğinin artırılması
  - Etkin bir ticaret istatistiği toplama sistemi oluşturulması
  - Tek pencere sistemlerinin teşvik edilmesi
4. Emniyet, güvenlik ve yasal sorumluluk
  - Koridorlardaki ölümcül olaylara ilişkin bir veri toplama sistemi oluşturulması
5. Teknik ve işletimsel faktörler
  - Yol koşullarının iyileştirilmesi
  - Demiryollarının birlikte çalışabilirliği
6. Çevresel faktörler ve enerji ile ilgili faktörler
  - Modlararası ulaştırmanın teşvik edilmesi
  - Lojistik konularının daha iyi organize edilmesi, etkin koordinasyonun sağlanması ve koridor planlaması